

ACC. NR. 2413

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: SKÅNE Upptecknat av: W. Richter
Härad: FROSTA Adress: _____
Socken: SVENSKÖP Berättat av: And. Nilsson
Uppteckningsår: 1929 Född år _____ i _____

Uppteckningen rör se BEG. Sid. 1

Skriv endast på denna sida!

48 Sid

Landskap: *Skåne* Socken: *Svensköpings*Fullständigt namn: *Anders Nilsson*Född den *1853* på *Skåne* (gård eller by)i *Svensköpings sn.* (socken och landskap)Yrke: *Lantbrukare* Bisyssla: *Läger gårdshjäl m. m.*

Bosatt å följande platser:

(socken, landskap, tid)
Svensköpings sn. Skåne. Alltid.

Bor nu

Svensköpings
(gård eller by jämte postadress)

Faderns namn: född

Moderns namn: född

Sedan huru länge är släkten känd: a) fädernet? b) mödernet?

Närmare upplysningar om släkten:

(t. ex. inflyttning, yrken m. m.)

Sagesmannens barndom:

(el. upptecknarens)

(sysselsättning, syskon)

skolgång

Läsning:

(böcker, tidningar m. m.)

Resor:

Har sagesmannen sina hägkomster efter vissa personer? Vilka?

(el. upptecknaren)

Deltagande i föreningslivet:

Förtroendeuppdrag:

Övriga upplysningar: Vi orovligt gynn och glad och har
gott 'hemiligt' - Has manen samledes en gång flera gubbar,
då Herr Hallquist m. fru o. Mrs. Engström o. Johanna Svensson.
Gubbet hade kalkats o. stäts med enen som för o. alla björ
vi på Kaffe. Flera vinmen söta upp, men allt var
omöjligt skriva mer. I slutet saknas inte hos de
gubbar där, det kunde man märka.

Död den

(år och dag)

Dessa uppgifter ha insänts av:

Ant. av

William O. Olofin

(namn och fullständig adress)

H. T. 354 - Lund. år 1929

Sid

Systematiskt register

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVA: b 3. Pysling får bära i st. f. 4. hjulet.A: e 4. Skogsmoran i mammillaskenud. Kom in o. värmde mig.

6. Söker locka Holaren. Skydd mot hennne

A: e 7. Torkemansens tvätter.A: u. 8. Kycklingar.A: j 9. Göarisse drog till en del: Drängen, som drov med goan. blev
skaffad. - 'Torkemansens', som fick se pysslingarna draga båd.
1. a skeden gjöt åt Göarisse. Likaså vid jul ett 'drunkatän' gjöt. N: aA: j 11. Göaritta: 3 veckor vid till hennne. Mat vid jul M: d; N: a.A: t. 12. Macan: flätade västmanen; besvärar folk. skydd.B: h. 13. 'Benners tjäran'C: b 14. I vattkurstöcker. "Ombettat"

H: j: f.

H: K. 15 Historia om barberare.H: K (D: p) 16 " " Västgöter o. 'spöken'.J: 18 "Gossen den skulle ut i ängen med sina sorter stänger..."J: 19 "Kom till mig i morgon att se, när som kamen gal..."J: j. 20 19 st. gätor

N:o 25. Julaknepp. Namn på julalekar.
N:o 28. Julen: 'jultack.' 'Julaknada.' 'gubben Knut!'
N:o 28 Nyårsuttan: tyda.

2.
N:o 28

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2413

A. 1.
3.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Pyssling.

Pyssling

En präst körde hjulet av en gång, då han var ute och reste. Körkarlen ville sätta på det igen, men prästen sade, att det fick vara, och hjulet slängdes upp i vagnen och man körde vidare. På morgonen fick de se, att en pyssling stod där och fnyste och var mycket missbelåten och fick hålla upp vagnsaxeln, och det hade han fått göra hela natten.

2413

cke
4.

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

"Skovsnuan" (Skovrådet)

"Skovsnuan"

Min mor hade varit borta hos en dotter rätt långt härifrån. Ola Nils hade varit i stan, och han hade fått en kvinna till att åka med sig, och hon liknade mycket min mor. Hon åkte med till Östensköp, där hon gick mot mölledammen och försvann. Då hon steg av, sade hon, att hon skulle gå hit. Rätt vad det var, kom hon och stötte i med sin käpp, kom in och hälsade precis som farmor: "Va' gör I så här dags Mor...." frågade vi. "Jo, ja har agt me Ola.....men ja fryser så..." - "Då får I lägga er här...." I detsamma rispade mor eld på en sticka, men då försvann "skogsrådet", för det var hon,

2413

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skogssnuvan

Skogssnuvan

(skogsrådet).

"Skovsnuan" såg på ryggen ut som ett "baketru",
hon var håltom.

Här var ett stort "bögehult" (bokskog), och där
hade hon sitt tillhåll. Vi hade en sättugn i köket, och
där kunde vi höra, hur hon gick och rakade i askan och
värmde sig. Då jag var liten kom hon ofta och skumpade
omkring här överallt. Många gånger lät det som någon
komkörande och stannade utanför. Vi begrep, vad det var
och öppnade, så att hon kunde komma in. Min "kvinna"
såg henne riktigt. Hon hade schal om sig med snibbarna
neråt. Det blev alltid öväder, då hon visade sig.
Mor blev sjuk, ty hon talade om vad hon sett, innan hon
sovit dvs. innan natten gått över, och det fick man
aldrig göra, om man sett något sådant.

oväder, då hon
visade sig.

En man hade blivit så förvillad av henne, så att han klädde av sig och satte röven i en enebuske. Sen så grinade hon i "sköven".

Förvillad.

Där var en gubbe, som var ute och kolade i skogen. Rätt vad det var kom skovsnuan och snackade med honom och försökte locka honom till sig, men han anade vart det bar och "stack na på pjättan med en illabramn" men sen så blev han av med henne.

*Kolaren och
skovsnuan.*

Man ritade kors på dörrposterna, för att hon inte skulle få makt med husets invånare.

Sköld.

I Högestad höll en man på att hösta sitt hö. Då kom där en och sade: "Löneme e räfse, så ska ja hjälpa de å räfse, för ditt hö lotta (luktat) så nört! (nytt)....." Det var skovsnuan, och hon försvann sedan, då han inte ville låna henne rävsan.

2413

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Aie

7

Skovmannen

"Skovmannen!"

En kväll vid 9-tiden hörde jag hur "skovmannen" tvättade och sköljde så rysligt. Jag hörde länge på, gick så in till de andra och kallade på dem, men de hörde inget. En broder till Nils Ohlsson påstår, att det var ekot, som gick fram och tillbaka flera gånger flera dar i sträck.

A. n
8.

2413 LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kyrkogrim.

Kyrkogrim.

Den som dog först på nyåret skulle vara "grim"
tills nästa nyår, då han blev avlöst av detta års förs-
ta lik.

Grundköps m., Sk.
nypt. 1929.

Svensköp, Fasta, Sk.

W. Riobler
& And. Nilsson

U. J.
W. a
9

2413

Goanisse

Goanisse.

På ett ställe i Gärds hd. Hade de Goanisse.
Varje morgon då drängen skulle sticka upp halm, hade
det kommit dit en mängd, sedan han gick därifrån sist.
"Jag förstår inte varifrån all säden kommer", sade han,
och i detsamma stack en liten röhuvad gubbe upp över
"lejelen".- "Jo den kommer ifrån...." svarade denne och
sade platsen.- "Had har du i lön, för att du passar upp?"-
"Jo, en gång när bonnen dör, skall han flytta hem till
oss."-----

På en del ställen skulle goanisse ha första skeden
gröt, då man åt. Vid jul skulle han ha gröt i ett "deuta-
tru", som sattes upp på loftet. En smörklick lades mitt
i gröten. En dräng tyckte en gång, att det var för bra
för Goanisse och stack en "rörot" (morot) i gröten i stäl-
let. Så satte han upp träget till Goanisse, men då han
kom ut igen på logan hade Goanisse asat ut all säden.

2413

4:1
10.

Goenisse.

Goenisse skulle dra till huset. En "torskeman" "tarsk" (tröskade), men det tog aldrig slut, hur han än bar sig åt. Han beslöt att söka få reda på, vem det var som drog dit mer och mer. Han passade på och fick då en hel hop pysslingar komma dragandes med säd mer eller mindre. Den siste hade bara ett strå. "Torskemanmen" gjorde narr åt honom, som inte hade mer, men då svarade han: "Ja ä inte mer än nöttagammal (natt-), så ja kan inte ta mer...".

Det var pysslingar, som kunde förvämma sig hur som helst till djur eller vad de ville.

Goenisse.

(pysslingar)

2413

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

A: J
M: d.
W: a
11

Goavitta

Goavitta.

Då man tog av säden, skulle man lämna en liten hörna till Goavitta. De tre första neckerna av säden skulle ligga ute till Goavitta (så var det hos Sven Ohlsson i Harphult).

Även till jul skulle Goavitta ha mat.

2413

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Maran

Maran.

Maran brukade fläta manen på "ögen", så att det var nästan omöjligt reda upp det igen. Det var en man- Per Ohlsson - han tog några hår av hästen och satte dem på en "brödastav" och där fick sedan maran sitta och fläta, ty hon var liksom bunden och kunde inte komma bort. Ett annat skydd mot maran var att hänga en "flintersten" med hål i över hästarna.

Maran gav sig även på människor, och jag har varit ute för henne, och det är mycket besvärligt. Det känns precis som om någon satte sig trärsöver en och tryckte, så man knappt kan andas. Ropar bara någon ens namn försvinner hon genast, men annars kan man få ligga där. Det var svårt stänga henne ute, ty hon kunde även gå genom nyckelhålet. Satte man skorna bakvänt, så kunde hon inte komma in. - På Maa äng hade de ställt upp en "ögahamn", som barnsängskvinnorna skulle krypa genom för att få lätt barnsäng. Blev det en flicka så blev hon mara.

Måne
Frosta
Svensköp

Gust. W. Richter
Ber. And. Nilsson

B. h

13

2413

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Brunnstjässan.

"Brunnstjässan"

Brunnstjässan brukade man på flera håll skräm-
ma barnen med. "Titt inte i brunnen, för då kan brunns-
tjässan" komma o ta dej!"

2413

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

E. b.
Y. f.
14.

Svartkonst

En som de kallade "Spännaren" hade "svartkonstbok". Den var tryckt o hade inga redia fjärrar (pärmar) utan svarta omslag! - Då Jens Persson i Törastorp dog var där en orm i hans grav, men jag vet inte, om det hade någon särskild betydelse. Han hade visst också haft svartkonstbok.

Sven Ols far lärde mig bota "ormbedded". Han skulle slå ihjäl en orm en gång, men han höll på att falla på honom bara därför att han lärt bort konsten.

Ormbettet.

Man skulle skäramupp svären- en trekantig torva- med en täljekniv och lägga den på såret. Tredje gången skulle man på samma sätt skära upp en viss bestämd sten (som kunde vara mycket svår att finna) och lägga den på såret. Han som själv blev stungen av svärdet skulle anlitas. Torvorna lades sedan på sin plats igen, och så skulle den sjuka bli bra. (Sagesmannen tycktes dölja ngt. som han inte ville tala om)

H:k
15.

2413

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Historia om en barberare.

Historia om en
barberare.

En man kom in till en barberare och hade en hund med sig. Denne slog sig gehast ner på golvet och började ~~mumsa~~ på något. "Vad är det hunden ligger och äter på?" frågade mannen. - "Jo, det är bara näsetippar och öronsnibbar," genmälte barberaren, "så det är inte så farligt..." Mannen fick bråttom ~~avt~~ komma därifrån.

2413

H:K.

16.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Historia om västgötar.

Historia om väst-
götar.

Förr gick här mycket västgötar och sålde allt möjligt. En gång kom ett par och sålde vävskedar. De kommo till prästabonnen och han lovade dem att få ligga över hos honom, men de ville inte utanhade försig, att de skulle vandra till Hulta-Svensköp. De gävo sig i väg, men prästabonnen tänkte spela dem ett spratt. Han tog ett vagnshjul och fyllde bussen med krut, tog ett lakan med sig och skyndade en ginväg till ett ställe, där det påstods spöka, och där västgötarna skulle fram. Han svepte lakanet på sig och satte sig utmed vägkanten. Då de fingo se honom i halvskymningen, tvärstannade de och sökte "läsa bort" spöket". Men det satt likaväl kvar och de vågade inte gå förbi. De läste så många böner och psalmer de kunde, men med samma resultat. De blevo alltmer

oroliga och den ene frågade den andre: "Kan du inte läsa mera...? - "Ja,Vår Gud är oss en väldig borg... Han är vårt vapen trygga....." - Men nu tyckte prästabonnen, att tiden var inne. Han satte eld på krutet och rullade hjulet mot de båda vettskrämda handlandena och då skrek den ene: "Ja, Han må vara så väldig Han vill, så springer ja till Svensköp...." och så bar det av samma väg tillbaka igen till prästabonnen.

På morgonen, då de kommit iväg igen sade den ene.

"Ja jänkade bonnens bänkadya i natt ..." - "Ja må väl tro dä ettersom du ä så (trasig) i gompen därbak..." svaraden andre. - De hade nämligen frusit om natten och då hade de lagt rockarna ovanpå täcket eller dynan. Han hade då fått för sig att stjäla ett stycket av dynan, tagit en sax och klippt bort ett stort stycke av det han trodde vara dynan men som i stället befanns vara hans egen rock.

2413

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

J.
18

Gossen han skulle ut i ängen...

Gossen han skulle
ut i ängen,,..

Gossen han skulle ut i ängen
med sina raska drängar.

O efter kom katten med två pinnar
Han lade höet i strängar.

Skatan kände, sparven drog
o svarta katten gick å förde
o själv gick gossen o körde.

Här är handen o här är famnen.

Här är lilla vännen, som jag tycker om.

Många gifter sig för rikedom,
men det bryr jag mig slätt intet om.

Den som tager ett troll för ~~pengar~~ guld
han får gråta sina händer full.

2413

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

J.
19.

Kom till mig i morgon otte...

Kom till mig i mor-
gon otte

Kom till mig i morgon otte, när som hanen gal,
för då är Gråskägg borte. Han är i kvarnen o mal.---

"Vem är som klinkar på låsen? Ack lilla vännen min!

Jag tror koren har slitit i båsen i kväll för du inte kom in.

Vad menar den karlen, är viller o galen, som inte kan höra.

Far är hemma. Far är hemma!

Vad är det du säger?- Jo, så skall man sjunga o låta
för att barnen inte skall gråta..

Dullan, dullan dej!

2413

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

J. p.
20.

Gåtor.

Gåtor.

1.

Vad är det? Jag äter litet,
är både klén och svag.
Med järn och gift man dödär mig var dag.
Dessutom en tyrann man föder,
som slukar mig och mina bröder?
(Musen och katten (tyrannen)).

2.

Lilla Lätta lå på taket
trölla ner o slogs itu.
Ingen man i detta lann,
lilla Lälla bota kan?
(Ett ägg, som föll ner och slogs itu).

3.

Litet o klent. Naket o rent.

Skyler o betäcker.

Så långt som den räcker?

((En ring.))

2413

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

21

4. Hitt o fiytt mitt i.
Mannen stack sitt i.
Drängen ville mä'
men fick inte?

(Det var ett grötafat med en
smörhåla mitt i. Husbonden tog där, men
det var "för gott" för drängen.)

5. Vad är det?
När han kommer in, så droppar han.
När han kommer ut, så ryker han.
Gubbe lilla! Jumpa på medan du är därinne?
(Det var en, som skulle feja
"bagarugnen" med en "enekast"/enkvast/. den dop-
pades i vatten, och man fick raska på för att
inte sveda upp den.)

6. Mitt på bugen börjas leken. Emellan benen
sätter då strecken. I hålet smuttar den in?
(Spinnrocken).

7. Ingar ligger på bänken.
In kommer drängen,
tar na på finkaburan, så hon pissar?
(En drickestunna, som dränger kommer och tappar ~~ur~~ dricka ur.)
8. Var flyga de flesta fåglarna hän?
(Dit näbben pekar).
9. Tag täckelset av,
två fingrar begrav!
Jag menar, det smakade gott min vän!
(En pris snus ur snusdosan).
10. Tre liv o två själar.
Åtta fötter o fyra hälar?
(Två personer, somrida på en häst).
11. Får jag låna ragan din,
men ja ragar runtän min?
Sen ska du få släppa häbbertern din
på runtän min för intet?
(En person ville låna en rävs
får att rävs ängen. Hästen fick i gengäld
släppas på ängen.)

12. Det långa hängde o det ludna satt.
Det ludna tänkte: Ack, om det
långa sudde i me'?

(En katt och en korv).

13. Det låg en man på tusen rör.
Han ropte ner till Göllebör:
Släpp ut Sven Hunting!
Här kommer all världens värsta vidunder
me en sladdertaska i munnen?

(En räv, som stulit enn gås).

14. Det låg en man på tusen rör,
han ropte in till Helsingör:
Släpp ut Sven Jynta!
Här kommer all världens fiende
o vill ta vår sladdertupp?

Mr Jynta

(Det var en man, som låg och täckte
tak\$ Han ropade till kvinnan att släppa ut
hunden, för räven ville ta "tocken", tuppen.)

15. Bug måt bug o räcker det långa in?
(Pigan, som tvättade en balja).

16. Rött i ring, to omkring.
Pågarna sticka sitt långa in,
men va' bryr se gräbborna om de?
(Munnen, mustasch, cigarr).
17. Klockaren o hans dotter,
prästen o hans fru gingo på bredan väg,
hittade fyra äpple, togo var o en sitt
o blev ändå ett över?
(De voro tre, ty prästen fru var
klockarens dotter.)
18. ~~Han kom ridandes o hon ständesXXXXXXXXXX~~
Han kom ridandes o hon ständes.
Han stack sitt röa i hennes röa.
Det sa smack o hon sa tack
o han re me'stumpen?

(Det var en ryttare, som mötte en
flicka och stack ett körsbär i hennes mun,
sen red han vidare med körsbärs skaftet).
19. Rätt kyd i rätt skinn,
ju mer man runkar med röven,
ju mer kryper den in? rent.
(En som drar på sig stöveln).

2413

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

W. f.
W. a.
25

Julaknep.

Julaknep

Förr brukade de ta in "julaboss" (julhalm) i stuan. Då skulle de finna på en massa "julaknep".
"Blåsa Boel bak". "Kröp till Lissa". "Stjåla fläsk".
"Skriva till Kongs". "Märka gäss". "Hälsa drottningen".
"Fria för narri". och många andra.

Frankig, K.

2413

N: a
26.

Julen.

Julen.

Vid jul skulle en stack bröd ligga på bordet hela julen över. V.o.en hade sin stack.

En lerkruka eller en träkubb kläddes ut och Julaknudan.
rullades eller kastades in i stuan, så att det blev ett väldigt väsen. Men man fick inte låta ta sig.

"Gubben Knut". En trästoc'h eller stort veatråd "Gubben Knyt"
stoppades upp med halm. Hatt och kläder sattes på och
i lomman stoppades ett papper, vart han skulle hän. Så
sattes han utanför dörren, så att ^{han} föll in, då man öppnade,
och då gällde det att inte bli rädd. Den som ställt
dit gubben, skulle man söka få fast, men det var inte lätt,
ty det var i så fall en stor skam för honom. I stället
sökte man fortast möjligt och skaffa undan honom och
sätta honom hos någon granne osv.

På ett ställe satte de en sådan "gubbe" på ett

vägstycke, som de menade att "gubben" skulle underhålla, ty ägaren ville inte själv.

Ibland satte de en sådan gubbe på "dass", det har jag själv sett mer än en gång. "Va' de då 'väretrånga', så fick de allt vänta....."

2413

Wid

28

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Nyårsnatten

Nyårsnatten.

Nyårsnatten skulle de titta genom fönstren i stugorna, då de suttom och åto. Såg man då någon som satt där utan huvud, skulle denne dö under det kommande åretl